

PROJEKT PRAC KONSERWATORSKICH

OBIEKT	POMNIK MATKI BOSKIEJ NIEPOKALANEJ
LOKALIZACJA	RYNEK W BORKU WLKP.
INWESTOR	GMINA BOREK WLKP.
WPIS DO REJESTRU ZABYTKÓW	nr rej.: 559 z 2.05.1956

WYKONAWCA DOKUMENTACJI

mgr inż. Krzysztof Kowalski

Jarocin, kwiecień 2024 r.

1. KARTA TYTUŁOWA

1) IDENTYFIKACJA OBIEKTU - POMNIK

- Imię i nazwisko artysty: nieznany
- Miejsce wykonania: Norymberga
- Czas powstania pomnika: 1776 rok
- Lokalizacja: południowa część Rynku
- Określenie obiektu: rokokowy pomnik Matki Boskiej
- Materiał wykonania pomnika: piaskowiec
- Materiał wykonania cokołu: granit strzegomski płomieniowany

2) DANE DOTYCZĄCE DOKUMENTACJI

mgr inż. Krzysztof Kowalski

2. HISTORIA OBIEKTU

Pomnik Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej został wykonany w Norymberdze przez nieznanego autora i ustawiony pierwotnie w południowo-wschodnim narożniku Rynku. Fundatorami pomnika była rodzina Żgalińskich. W katuszu na trzonie pomnika umieszczone zostały pierwsze litery imienia i nazwiska W Ż syna fundatorów, który był księdzem.

Pomnik w pierwotnym miejscu stał do roku 1939. Rozebrany na polecenie Niemców, został ukryty i ponownie ustawiony na płycie Rynku ale już w nowym miejscu w części południowej w 1946 r. Datę tą upamiętnia napis dodany na trzonie : „Nie opuszczaj nas 7.7.1946”. Pomnik został ustawiony na betonowym trzystopniowym cokole. W tej formie przetrwał do roku 2021. Podczas remontu płyty Rynku betonowy cokół, który znajdował się w złym stanie technicznym został zamieniony na cokół granitowy wykonany z bloków i płyt z szarego granitu strzegomskiego płomieniowanego. Z uwagi na ukształtowanie spadków na płycie dodano do niego jeden stopień.

Pomnik Matki Boskiej składa się z trzech części: wtórnego cokołu granitowego czterostopniowego, trzonu wykonanego z piaskowca zwężającego się ku górze. Na trzonie umieszczony jest katusz z inskrypcją: „Ave Maria An Do 1776 na X W.Z.. Po bokach trzonu znajdują się dwie wstęgi zdobione ornamentem roślinnym. Trzon zwieńczony jest profilowanym gzymsem na którym na kuli wspartej na niewysokim cokoliku stoi postać Matki Bożej. Na Jej głowie umieszczona jest aureola z dwunastoma gwiazdami.

3. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ OBIEKTU

Pod względem konstrukcyjnym pomnik znajduje się w dostatecznym stanie technicznym. Na trzonie widoczne są drobne pęknięcia. Są one mocno zabrudzone co wskazuje na powstanie ich w przeszłości. Nie zagrażają one stateczności pomnika. Wymagana jest natomiast ich konsolidacja. Powierzchnia zewnętrzna mocno zanieczyszczona konieczne pilne zabiegi konserwatorskie.

Powierzchnia pomnika jest pokryta jest czarno szarą patyną i mikroorganizmami. Na skutek zanieczyszczenia środowiska (reakcja skały z aktywnymi związkami organicznymi z atmosfery) pomnik pokrył się czarno szarą patyną. Na powierzchni widoczne są ślady eksfoliacji powierzchni piaskowca a także glonów, grzybów i porostów. Zielony nalot na powierzchni skały to glony, które powodują jej niszczenie. Grube pokrywy glonów nie stanowią jedynie problemu wizualnego. Ich gruba warstwa zatrzymuje dużą ilość wody, która wnikając w strukturę kamienia - przy zmiennych warunkach atmosferycznych może doprowadzić do rozluźnienia jego struktury. Poza tym glony ułatwiają narastanie porostów i grzybów na powierzchni kamienia.

Na powierzchni pomnika widać również liczne ślady flekowania ubytków zaprawami najprawdopodobniej cementowymi

Obiekt obecnie wymaga podjęcia prac konserwatorskich w pełnym zakresie ze względu na:

- zły stan zachowania spowodowany wieloletnią ekspozycją w warunkach zewnętrznych
- sukcesywną i zaawansowaną degradację wcześniejszych działań i zabiegów naprawczych, które w obecnym stanie stanowią zagrożenie dla obiektu i wpływają negatywnie na odbiór estetyczny dzieła

Głównym celem prac będzie przywrócenie walorów artystycznych i estetycznych oraz utrzymanie dotychczasowej funkcji użytkowej obiektu. Równoważnym celem działań realizowanych przy rzeźbie będzie zminimalizowanie wpływu procesów

destrukcyjnych oraz optymalne zabezpieczenie dzieła przed wpływem niszczących czynników klimatycznych.

Podczas realizacji przedsięwzięcia istotne jest wykorzystanie odpowiednich technik i metod konserwatorskich oraz dobrane należytych materiałów które będą zapewniały długotrwały efekt prac.

4. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

- 1) Wykonać stratygrafię w formie graficznej, która obrazuje budowę obiektu przed rozpoczęciem i po zakończeniu prac.
- 2) Po ustawieniu rusztowań wykonać dokumentację fotograficzną in situ stanu zachowania obiektu.
- 3) Wstępnie oczyścić powierzchnie figury poprzez zmycie parą wodną.
- 4) Powierzchnię piaskowca oczyścić z mchów i porostów. Do dezynfekcji glonów i mikroorganizmów użyć preparatu o działaniu fungistatycznym. Proponuje się zastosować preparat firmy Remmers BFA lub Lechenicydę. Naniesienie odpowiednio rozcieńczonego preparatu należy wykonać w postaci natrysku niskociśnieniowego przy zastosowaniu spryskiwacza. Naniesiony oprysk powinien zalegać powierzchnię kamienia przynajmniej przez okres jednej doby.
- 5) W partiach wykazujących dezintegrację strukturalną należy przeprowadzić lokalne wzmocnienie budulca poprzez nasycenie hydrofilowym preparatem krzemooorganicznym na bazie estrów kwasu krzemowego.
- 6) Usunąć poprzez bezpieczne i kontrolowane odkucie, używając narzędzi kamieniarskich, wtórne fleki z cementowej zaprawy.
- 7) Oczyścić powierzchnię piaskowca z luźnych nawarstwień powierzchniowych, sztucznej patyny i zaplamień. Do wstępnego oczyszczenia używać miękkich szczotek i pędzli. Do oczyszczenia powierzchni kamienia z ciemnych za plamień i fałszywej patyny użyć preparatów czyszczących na bazie fluorku amonu. Preparaty te występują w postaci żelu, który nanosi się na czyszczoną powierzchnie. Następnie po paru minutach powierzchnie należy zmyć wodą. Preparat w kontakcie z wodą wydziela słaby kwas fluorowodorowy, który najskuteczniejszym dostępnym kwasem do usuwania ciemnych nawarstwień. Proponuje się zastosować preparat firmy Remmers Clean FP (Fassadenreiniger-Paste).

- 8) Po zdjęciu zabrudzeń dokonać ponownej oceny stanu technicznego. W przypadku pojawienia się pod warstwą patyny dodatkowych uszkodzeń należy skontaktować się z autorem opracowania celem uzupełnienia niniejszego opracowania i uzyskania zgoda WKZ.
- 9) Wzmocnić obiekt strukturalnie poprzez impregnację wzmacniającą środkiem hydrofilnym. Zostanie użyty środek zawierający estry kwasu krzemowego. Nasycanie kamienia wykonać poprzez nanoszenie preparatu za pomocą pędzla, pipety, strzykawki lub gruszki gumowej. Proponuje się zastosować preparat firmy Remmers Funcosil KSE 100 lub 300 lub Silex-OH firmy Keim. Dla zabezpieczenia obiektu przed szybkim odparowaniem rozpuszczalnika z preparatu, należy ostłonić go folią tworząc wokół nasyczonego pomnika atmosferę o zwiększonej wilgotności. Po zakończeniu czynności sprawdzić skuteczność zadziałania a w razie konieczności zabieg powtórzyć.
- 10) Partie kamienia w których występują drobne rysy i mikropęknięcia scalić metodą iniekcji mineralnym modyfikowanym spoiwem epoksydowym. Proponuje się zastosować preparat Injektionsharz EP 100 firmy Remmers.
- 11) Zastosować po każdym okładzie chemicznym lub myciu okładów odsalających z ligniny lub pulpy celulozowej. Kompres odsalający materiał porowaty należy pozostawić do całkowitego wyschnięcia.
- 12) Uzupełnić ubytki zaprawą mineralną dostosowaną parametrami oraz właściwościami do oryginalnego piaskowca. Do uzupełnienia ubytków kamienia można zastosować zaprawę mineralną fabrycznej produkcji przeznaczoną do uzupełnień kamienia naturalnego piaskowca. Proponuje się zastosować preparat firmy Remmers RM N 0,2 (Restauriermortel) lub preparat firmy KEIM. Do większych ubytków Keim Restauro-Grund a do mniejszych Keim Restauro-Top. W przypadku pojawienia się większych ubytków wykonać zbrojenie z drutu mosiężnego osadzonego na żywicy epoksydowej.

- 13) Dopuszczalne jest scalenie barwne odbiegających kolorystycznie fragmentów piaskowca techniką laserunkową w oparciu o metodą lokalnie nanoszonego retuszu zachowawczego przy zastosowaniu nisko kryjących (laserunkowych) farb krzemianowych o odpowiedniej paroprzepuszczalności i kolorze np. farb Historic Lasur firmy Remmers.
- 14) Ubytki fug uzupełnić spoiną o odpowiednich właściwościach fizyko mechanicznych. Zaleca się używać zaprawy mineralnej o spoiwie trasowym.
- 15) Wykonać impregnację hydrofobową całej powierzchni kamienia preparatem silikonowym. Proponuje się zastosować preparat firmy Remmers Funcosil SNL lub Lotexan-N Keim.
- 16) Wykonać oczyszczenie aureoli i dokonać je złocenia złotem płatkowym 23 $\frac{3}{4}$ karata.
- 17) Przebieg prac konserwatorskich udokumentować fotograficznie i opisowo zgodnie z zasadami i wymogami konserwatorskimi.

Opracował:

5. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Zdjęcie nr 1

Widok figury wraz z cokołem od frontu

Zdjęcie nr 2

Widok figury wraz z cokółem od wschodu

Zdjęcie nr 3

Widok trzonu od strony północnej. Widoczne liczne fleki z zaprawy cementowej.

Zdjęcie nr 4

Widok trzonu od strony wschodniej. Widoczne flekowanie pionowej rysy.

Zdjęcie nr 5

Widok trzonu od frontu. Widoczne flekowania zaprawą cementową. Widoczna rysa ukośna nad katuszem oraz w lewym narożniku połączenia wstęgi z gzymsem

Zdjęcie nr 6

Widok trzonu od frontu. Widoczne flekowania zaprawą cementową. Widoczne zabrudzenia w postaci czarno szarej sztucznej patyny oraz glonów i porostów.

Zdjęcie nr 7

Widok trzonu od frontu. Widoczne flekowania zaprawą cementową. Widoczne zabrudzenia w postaci czarno szarej sztucznej patyny oraz glonów i porostów.

Zdjęcie nr 8

Widok trzonu od frontu. Widoczne flekowania zaprawą cementową. Widoczna rysa ukośna nad katuszem oraz w lewym narożniku połączenia wstęgi z gzymsem

Zdjęcie nr 9

Widok trzonu od frontu. Widoczne flekowania zaprawą cementową. Widoczne zabrudzenia w postaci czarno szarej sztucznej patyny oraz glonów i porostów.

Zdjęcie nr 10

Widok figury od frontu. Widoczne zabrudzenia w postaci czarno szarej sztucznej patyny oraz glonów i porostów.

Zdjęcie nr 11

Widok figury od wschodu. Widoczne flekowania zaprawą cementową na cokolicu pod kulą oraz na kuli i wężu. Widoczne zabrudzenia w postaci czarno szarej sztucznej patyny oraz glonów i porostów.

Zdjęcie nr 12

Widok trzonu od strony zachodniej. Widoczne flekowanie pionowej rysy.